
Opgave 4 De ongelijkheid in inkomens en vermogens in de wereld

Bij deze opgave horen de teksten 9 en 10 en tabel 1.

Inleiding

In 2014 verscheen het boek *Kapitaal in de 21ste eeuw* van de Franse econoom Thomas Piketty. Het boek werd een internationale bestseller en heeft het debat over de verdeling van inkomen en vermogen binnen landen aangezwengeld. Piketty toont in zijn boek aan dat op langere termijn met kapitaal sneller geld wordt gemaakt dan met arbeid, wat tot de conclusie leidt dat de ongelijkheid toeneemt. Piketty heeft voor zijn onderzoek veel gegevens verzameld. Op basis van deze gegevens stelt hij vast dat in veel landen de kloof groeit tussen een rijke bovenlaag en de rest, zowel als het gaat om inkomen als om bezit. Als die trend doorzet, komen we volgens Piketty uit op het niveau van ongelijkheidsverschillen zoals dat bestond aan het begin van de twintigste eeuw.

Deze opgave gaat over de ongelijkheid in inkomens en vermogens, over de verschillende visies op de verdeling van welvaart en over de politieke besluitvorming over sociale ongelijkheid.

Gebruik tekst 9.

Een veelvoorkomend gedachte is dat meritocratie een verklaring is voor sociale ongelijkheid in westerse samenlevingen.

- 2p 20 Leg met een voorbeeld uit tekst 9 uit of Piketty de gedachte steunt dat meritocratie een verklaring is voor sociale ongelijkheid in westerse samenlevingen. Gebruik in je uitleg een beschrijving van meritocratie.
- 2p 21 Leg uit dat de meritocratische gedachte te beschouwen is als een ideologie. Gebruik in je antwoord de kernconcepten ideologie en sociale ongelijkheid.

Lees de regels 42 tot en met 53 van tekst 9.

Om de tendens van toenemende ongelijkheid tegen te gaan, stelt Piketty een mondiale progressieve belasting op vermogen voor. Hij geeft in zijn boek aan dat een mondiale belasting in de praktijk niet te verwachten valt.

- 2p 22 Leg uit dat een plan om progressieve belasting op vermogen in te voeren op mondiale schaal waarschijnlijk niet gerealiseerd kan worden. Gebruik in je antwoord het dilemma van collectieve actie.

Gebruik tekst 9.

Piketty wordt door sommigen de Marx van deze tijd genoemd.

- 2p 23 Leg met een voorbeeld uit tekst 9 uit dat Piketty in de marxistische benadering is te plaatsen.

Gebruik tabel 1.

Tabel 1 geeft de inkomensongelijkheid weer van verschillende landen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de Gini-coëfficiënt per land **voor** belastingen en sociale zekerheid en de Gini-coëfficiënt per land **na** belastingen en sociale zekerheid.

Nederland en de VS zijn beide moderne westerse samenlevingen, maar de kenmerken van moderne westerse samenlevingen verschillen wel per land.

- 2p 24 Vergelijk de Gini-coëfficiënten van Nederland met die van de VS. Geef een verklaring voor het verschil in Gini-coëfficiënten tussen Nederland en de VS **na** belastingen en sociale zekerheid. Gebruik in je verklaring een politiek kenmerk van moderne westerse samenlevingen.

Gebruik tekst 10.

Het boek van Piketty is in Nederland een groot succes en werd uitgebreid in de media en in de politiek besproken. Op uitnodiging van GroenLinks-Kamerlid Jesse Klaver sprak Piketty op 5 november 2014 met de Financiële Commissie van de Tweede Kamer. De verschillende partijen discussieerden over de sociale ongelijkheid in Nederland en de beste aanpak hiervan. GroenLinks en SP pleitten voor hogere belastingen op grote vermogens. Klaver sprak zelf over een 'nieuwe nivelleringspolitiek'. De politieke partijen gebruikten de bevindingen van Piketty om met voorstellen te komen om de sociale ongelijkheid in Nederland aan te pakken.

Er zijn verschillende besluitvormingsmodellen om het politieke besluitvormingsproces in kaart te brengen. Een daarvan is het relatieve aandachtmodel.

- 3p 25 Leg uit dat het relatieve aandachtmodel van toepassing is op de inleiding op deze vraag.
Gebruik in je uitleg:
- twee voorbeelden uit de inleiding op deze vraag;
 - een voorbeeld uit tekst 10.

Opgave 4 De ongelijkheid in inkomens en vermogens in de wereld

tekst 9

Verklaringen en oplossingen voor ongelijkheid

Piketty trekt het kleed onder de gangbare verklaring voor ongelijkheid vandaan: dat toegenomen vermogensongelijkheid een onvermijdelijk gevolg is van verschillen in talent of de bereidheid hard te werken. Volgens Piketty geldt nog steeds: ouderlijk vermogen is de toegangkaart tot de vermogende klasse. De kinderen van de supermanager hebben geluk: die worden dankzij hun erfenis in één klap rentenier. Met verdienste heeft het allemaal bar weinig te maken. Op de langere termijn is kapitalisme altijd een systeem waarin bezit zichzelf vermeerderd en wordt doorgegeven aan de volgende generatie. Daar hebben we volgens Piketty mee te leven. De oplossing daarvoor is niet om kapitaal te vernietigen, maar manieren te vinden om welvaart te verdelen. Daar moeten we het belastingstelsel op aanpassen, maar ook ons onderwijs. Het blijft van belang dat mensen vaardigheden ontwikkelen zodat werken zoveel mogelijk loont.

Maar daarmee zijn we er volgens de Franse econoom nog niet. Wil een democratie functioneren, dan moet er volgens hem ook worden nagedacht over hoe bezit kan worden gestimuleerd voor die helft van de bevolking die nagenoeg niets bezit. Want kapitaal is veel meer dan een huis om in te wonen en een appeltje voor de dorst. “Wie nauwelijks iets bezit heeft al snel het idee niet betrokken te zijn bij het reilen en zeilen van de economie. Er is een groot gevoel van onteigening, mensen hebben het idee dat ze economisch aan de zijlijn staan.” Het is Piketty erom te doen een debat aan te jagen over hoe de vruchten van het kapitalisme in de 21ste eeuw moeten worden verdeeld. En een mondiale economie waarin vermogen makkelijk kan worden verplaatst naar waar de belastingdienst het meest vriendelijk is, vraagt ook om mondiale oplossingen in zijn ogen. Als het aan hem ligt komt er een wereldwijde belasting op het netto vermogen dat ieder individu bezit.

naar: De Groene Amsterdammer, 2014

tabel 1

Inkomensongelijkheid voor en na herverdeling via belastingen en sociale zekerheid in verschillende landen, 2000-2005

land	Gini-coëfficiënt voor belastingen en sociale zekerheid	Gini-coëfficiënt na belastingen en sociale zekerheid
Verenigde Staten	0,57	0,42
Noorwegen	0,57	0,37
Nederland		0,33
Spanje		0,38

naar: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2014)

Toelichting

De Gini-coëfficiënt is een getal voor de mate van ongelijkheid. Het is een getal tussen 0 en 1. Bij 0 is er volledige inkomensgelijkheid (iedereen heeft hetzelfde inkomen). Bij 1 is er volledige inkomensongelijkheid (één persoon heeft al het inkomen en de rest van de mensen heeft geen inkomen). Dus hoe dichter het getal bij de 1 zit, hoe groter de ongelijkheid.

tekst 10

Waarom is het boek van Piketty zo'n succes?

Het fenomenale succes van Kapitaal verbaast des te meer omdat de U-curves¹⁾ waarin het boek grossiert al zo'n vijftien jaar op internet circuleren.
 5 Dat de inkomens- en vermogensongelijkheden sinds de jaren zeventig in de meeste ontwikkelde economieën weer de omvang hebben aangenomen van het 'patrimoniale kapitalisme' van
 10 eind negentiende eeuw had geen verrassing hoeven zijn. Piketty zelf

publiceert al sinds 2001 over inkomens- en vermogensongelijkheid, al dan niet samen met landgenoot Emmanuel
 15 Saez.
 Bovendien is de website van de heren waar je al hun data kunt raadplegen, The World Top Incomes database, alweer zo'n kleine drie jaar in de lucht.
 20 Vanwaar dus dit succes, en vooral: waarom nu? Het antwoord is een combinatie van moment en stijl.

naar: www.decorrespondent.nl, 11 juni 2014

noot 1 een U-curve is een grafiek, die de ontwikkelingen van inkomens- en vermogensongelijkheden weergeeft, waarbij de ongelijkheid begin van de vorige eeuw hoog was, vervolgens daalde tot aan de jaren zeventig en daarna weer steeg.